

e-faktura i gränsöverskridande handel



Kommerskollegium är den myndighet i Sverige som ansvarar för frågor som rör utrikeshandel och handelspolitik. Vår främsta uppgift är att främja frihandel och klara spelregler för den internationella handeln. Vi arbetar också för en effektiv inre marknad och ett öppet, starkt multilateralt handelssystem med fortsatta handelspolitiska liberaliseringar. I vårt uppdrag strävar vi efter goda handelsmöjligheter på tre nivåer: på EU:s inre marknad, mellan EU och omvärlden samt globalt, framförallt inom ramen för världshandelsorganisationen WTO.

Som expertmyndighet förser vi regeringen med besluts- och förhandlingsunderlag inom handelsområdet. Det handlar såväl om löpande underlag för aktuella handelsförhandlingar som långsiktiga strukturella analyser. Våra utredningar och rapporter

syftar till att öka kunskapen om handelns betydelse för samhällsekonomin och för en global hållbar utveckling.

Kommerskollegium har också verksamhet som riktar sig mot företag. Exempelvis finns på kollegiet SOLVIT-center som hjälper företag och privatpersoner som stöter på handelshinder på EU:s inre marknad. Kansliet för Sveriges råd för handelsprocedurer, SWEPRO, finns också under vårt paraply.

I vår roll som handelsmyndighet ingår dessutom att ge stöd till utvecklingsländer genom handelsrelaterat utvecklingssamarbete. På kollegiet finns också kontaktpunkten Open Trade Gate Sweden som bistår exportörer från utvecklingsländerna i deras handel med Sverige och EU.

www.kommers.se

Innehållsförteckning

Sammanfattning	2
1. Studiens syfte och ansats	3
2. Hinder för ökad gränsöverskridande användning	4
3. Problem med olika lagstiftning och bristande harmonisering	6
3.1 Problem vid gränsöverskridande användning av e-faktura inom EU.....	7
3.2 Nytt direktiv för att underlätta e-fakturering inom EU.....	8
3.3 Krav på avancerade e-signaturer.....	10
3.3.1 Exempel på tolkningar och analyser av det nya direktivet.....	10
4. Problem med olika standarder och format	12
4.1 Standardisering av e-faktura	12
4.2 Interoperabilitet - vikten av att kunna kommunicera mellan olika system	13
4.2.1 Peppol – ett EU-projekt för ökad gränsöverskridande e-handel.....	14
5. Företagens interna utmaningar	16
6. Avslutande diskussion och slutsatser	17
Källförteckning	18
Noter	19
Bilaga 1	20

Sammanfattning

En övergång från pappersfaktura till e-faktura är ett exempel på hur ny teknik kan förbättra och effektivisera tidigare manuella och omständiga procedurer. Studiens syfte är att ge en beskrivning av vilka de huvudsakliga hindren är för en ökad gränsöverskridande användning av e-faktura. Ökad användning av e-faktura skulle underlätta den internationella handeln och förenkla en process som idag kräver många manuella och upprepade hanteringar.

Fakturan är inte ett dokument som kan hanteras isolerat utan ingår i en process. I elektronisk form finns möjlighet att koppla andra krav till fakturan. Detta kan i förlängningen bidra till att minska den administrativa bördan för företag men det ställer samtidigt högre krav på säkerhet och harmonisering av lagar och regler.

Olika länders nationella lagstiftning som styr giltighet och godkännande av e-fakturer ur ett rättsligt, finansiellt och administrativt perspektiv är idag det främsta hindret vid gränsöverskridande användning inom EU. Dessa skillnader gör gränsöverskridande användning av e-faktura svår inom EU. Skillnaderna är delvis ett resultat av att den gemensamma reglering som finns inom EU ger medlemsländerna en möjlighet att göra olika tillämpningar. Ett annat hinder är att en e-faktura kan utformas i en rad olika format och enligt olika standarder. Detta hindrar en smidig överföring av e-fakturer mellan olika företag.

Direktivet om ett gemensamt system för hantering av moms vid fakturering kom till för att skapa tydlighet i reglerna kring fakturering inom EU. Det gemensamma systemet som finns inom EU för att hantera moms är en funktion som kopplats till användningen av e-faktura. Erfarenheter och studier har visat att direktivet inte blivit implementerat och tolkat på ett likartat sätt i EU:s medlemsländer. Med utgångspunkt i att förenkla användningen tog Kommissionen initiativ till en förändring av direktivet. Det nya direktivet innehåller en rad förändringar men den viktigaste för e-fakturering är att medlemsländerna inte får ställa andra krav på e-fakturer än de krav man ställer på pappersfakturer. Men det finns fortfarande exempel i direktivet på olika tekniska lösningar. För den internationella användningen av e-faktura kommer tolkningen i de enskilda medlemsstaterna vara än mer intressant eftersom varje skillnad i tolkning leder till osäkerhet och ökade kostnader för företagen.

Det är viktigt att Sverige fortsätter att driva frågan om att e-faktura och pappersfaktura ska behandlas lika utan att kraven höjs för pappersfakturan. Nationellt kan Sverige bidra genom att sammanhållet se över hur annan lagstiftning kan förändras så att det inte blir ett indirekt hinder för gränsöverskridande användning av e-faktura. Som exempel kan arbetet med att implementera det nya momsdirektivet påbörjas tidigt så att företag får möjlighet att anpassa sina rutiner och processer till de förutsättningar som det nya direktivet innebär.

1. Studiens syfte och ansats

En grundtanke med elektroniska affärer är att viktiga dokument som krävs vid handel ska skickas och hanteras automatiskt i stället för manuellt. Redan på 70-talet användes EDIFACT¹ av stora företag för att utbyta till exempel fakturor elektroniskt. Dessa system byggde på att företagen skapade en direkt länk mellan två företags affärssystem och det krävde relativt stora investeringar av företagen. Redovisningen och bokföringen fick sedan hanteras via papper.² Internets stora genomslag och den ökade användningen av de möjligheter det ger för företagen att effektivisera och förenkla sina affärer har gjort att företagen idag erbjuder olika tekniska lösningar för att hantera sina fakturor. Även på andra områden ger den elektroniska hanteringen nya möjligheter. Till exempel kan vissa krav som följer av lagstiftning på andra områden hanteras via fakturan. Det finns idag en otydlighet på många områden när det gäller e-fakturer.

Studiens syfte är att ge en beskrivning av vilka de huvudsakliga hindren är för en ökad gränsöverskridande användning av e-faktura. Ökad användning av e-faktura skulle underlätta den internationella handeln och förenkla en process som idag kräver många manuella och upprepade hanteringar.

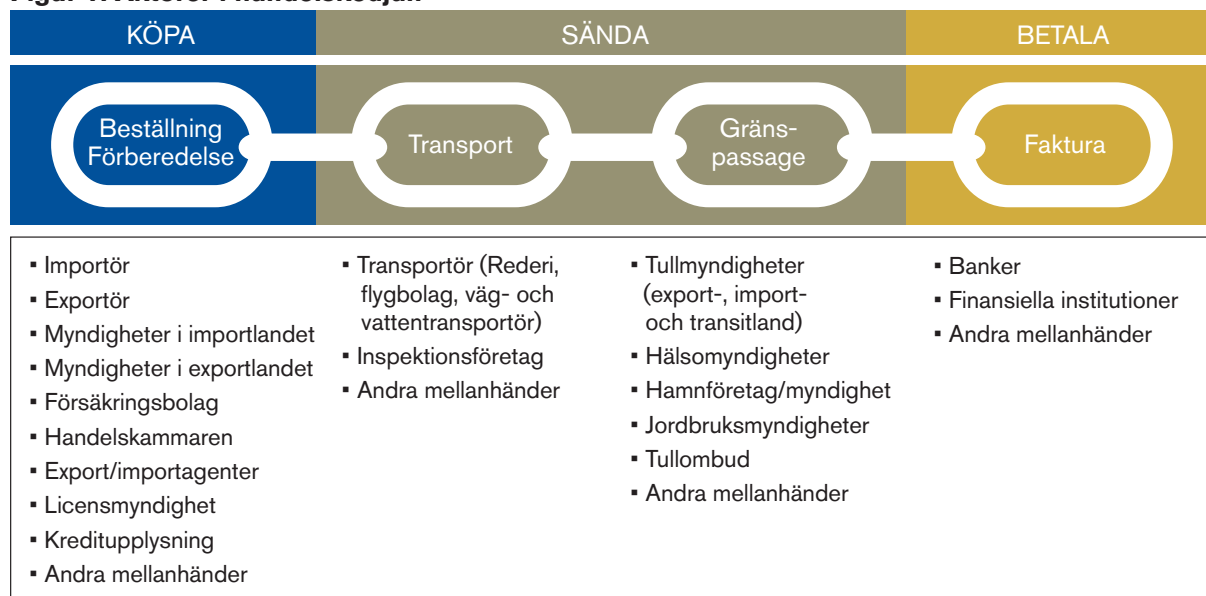
Komplicerade krav på dokumentation och andra procedurer, på till exempel tullområdet, är kostsamma för företag och myndigheter. Handelsprocedurförenkling omfattar en rad olika insatser för att underlätta internationell handel. Det handlar om regler och kontroller, transporter, information och utnyttjande av modern teknik, liksom system för att betala. Förenklade handelsprocedurer bidrar på ett positivt sätt till internationell handel. När tullar försvinner blir andra typer av hinder relativt sett mer belastande och synliga för företag.

FN-organet UN/CEFACT:s definition av handelsprocedurförenkling är: ".../ the simplification, standardisation and harmonisation of procedures and associated information flows required to move goods from seller to buyer and to make payment". Definitionen är bred och avser en rad aktiviteter i hela handelsprocessen, från att en order läggs till gränspassage, kontroller, transport och slutligen betalningar. Inom WTO pågår förhandlingar om handelsprocedurförenkling men här utgår man från en snävare definition. Mycket fokus ligger självklart på att förenkla gränspassager och den fysiska transporten, här blir insatser som samordning av myndigheter vid gränspassage och minskning av antalet dokument som krävs viktiga delar. Genom standardisering, harmonisering, förenkling och ökad transparens kan handelsprocedurer förenklas.

I figur 1 visas en kedja av händelser som ingår i en handelstransaktion – köpa, sända, betala. Hela processen ingår i handelsprocedurbegreppet. Fakturan kommer in på slutet av processen men redan när beställningen görs finns den information som krävs för att kunna skicka fakturan. Med en automatisk process kan den manuella hanteringen och risken för fel reduceras.

En övergång från pappersfaktura till e-faktura är ett exempel på hur ny teknik kan förbättra och effektivisera tidigare manuella och omständiga procedurer. Här ska ingen fördjupning presenteras av vilka krav som är kopplade till fakturering eller hur en effektiv inköpsprocess ser ut. Den fortsatta beskrivningen kommer i stället att fokusera på vilka hinder det finns för företag att använda e-fakturer kopplat till framför allt gränsöverskridande användning. Syftet med studien är att visa vilka hindren är vid gränsöverskridande användning. Studien utgår från ett handelsprocedurperspektiv.

Figur 1: Aktörer i handelskedjan



Källa: UN/CEFACT International Chain Reference Model

2. Hinder för ökad gränsöverskridande användning

En övergång till e-faktura innebär ur ett förenklingsperspektiv att en process som idag till stor del sker på papper i stället skulle ske elektroniskt och automatiserat. Det finns idag olika hinder och problem som gör att företag kan tveka inför att gå över till e-faktura.

Idag används e-faktura framför allt nationellt mellan företag. Det finns flera förklaringar till detta. Dels beror det på hur långt länder kommit i att använda IT, dels beror det på kulturella aspekter som intresse för ny teknik och i fallet e-faktura att fakturan har en viktig symbolisk funktion utöver att

vara underlag för att få betalt för en vara eller utförd tjänst. I många länder finns nationella initiativ för att på olika sätt uppmuntra en övergång till e-faktura – i många av dessa prioriteras inte den internationella användningen. Den nationella användningen ökar ständigt, medan den gränsöverskridande användningen inte ökar på samma sätt. Att det i dagsläget finns oklarheter kring vilken lagstiftning och vilka regler som gäller vid gränsöverskridande användning försvårar en spridning över nationsgränserna.

Möjliga besparingar i tid och pengar

Med olika grader av integrering och automatisering har olika tids- och kostnadsbesparingar tagits fram. Med manuell hantering avses den traditionella hanteringen där en fysisk pappersfaktura skickas och hanteras manuellt av företaget som tar emot fakturan. Med semi manuell hantering avses de tekniker som finns idag där delar av den information som behövs i en faktura sker automatiskt i affärssystemen eller där delar av processen och hanteringen sker elektroniskt via processer. Den viktiga informationen som kan utläsas är inte den exakta tiden eller kostnaden utan den tydliga trenden att ökad grad av automatisering leder till större besparingar både i tid och i pengar.

Tabell 1: Potentiell besparing per e-faktura

Grad av automatisering	Utgående	Inkommande	Totalt
Manuell hantering	14 min € 28.8	10,5 min € 18.55	24,5 min € 47.35
Semi manuell hantering	10 min € 18	6 min € 11.10	16 min € 29.10
Automatisk hantering	1 min € 3.3	6 min € 10.8	7 min € 14.1

Källa: 'Electronic Invoicing Initiatives in Finland', Helsinki School of Economics, 2008

Hinder för övergång till e-faktura

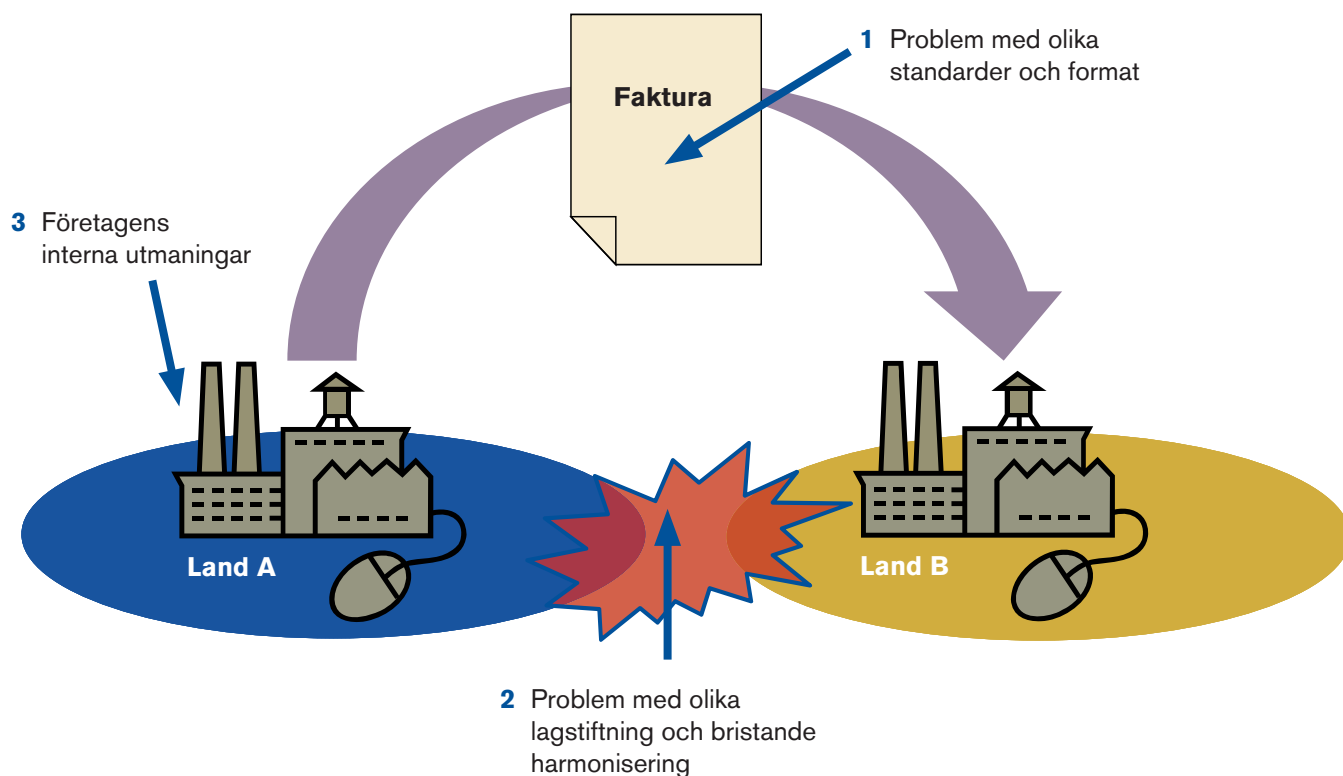
Interna hinder på företag

- Kräver förändring av arbetssätt internt för att lyckas
- Kan kräva inköp av nya system/it-lösningar
- Kräver att man inom företaget renodlar processer

Externa hinder (som företag själv inte kan lösa)

- Lösningen måste vara kompatibel med gällande lagstiftning på andra området
- Leverantörer/kunder ej intresserade av att börja använda e-faktura
- Krav på särskilda tekniska säkerhetslösningar (e-signatur)
- Olika krav på e-faktura och pappersfaktura
- Olika nationella krav och regler vid internationell användning

Figur 2: Hinder för övergång till e-faktura



Källa: Kommerskollegium

Ökad gränsöverskridande användning av e-faktura motverkas idag av olika hinder. I den fortsatta studien kommer dessa olika hinder att beskrivas liksom vad som görs för att undanröja dem. Ett första viktigt hinder är skillnader i olika länders nationella lagstiftning som styr giltighet och godkännande av e-faktura ur ett rättsligt, finansiellt och administrativt perspektiv. Dessa skillnader gör gränsöverskridande användning av e-faktura svår inom EU. Skillnaderna är delvis ett resultat av att den gemensamma reglering som finns inom EU ger medlemsländerna en möjlighet att göra olika tillämpningar. Problemen med nationell lagstiftning, bristande harmonisering och en otydlig lagstiftning inom EU beskrivs i kapitel 3.

Ett annat hinder är att en e-faktura kan utformas i en rad olika format och enligt olika standarder. Detta hindrar en smidig överföring av e-faktura mellan företag. Problemen med olika standarder och format beskrivs i kapitel 4.

Slutligen finns en tredje typ av hinder som handlar om företagens interna hinder för att förändra sättet att hantera sina fakturor. Detta beror till exempel på att det finns en osäkerhet kring säkerhetsfrågor och brist på information om olika lösningar vid användning av e-faktura. Att den initiala kostnaden kan vara hög kan också vara en bidragande orsak. Problemen med interna hinder hos företagen beskrivs i kapitel 5.

De är dessa tre typer av hinder som kommer belysas i den fortsatta studien. Sett ur ett policy-perspektiv ligger tyngdpunkten på de problem som beror på olika länders nationella lagstiftning, den bristande harmoniseringen och en otydlig lagstiftning inom EU. Den blir tydlig i den gränsöverskridande användningen och den är också ett ansvar för statliga aktörer. Figur 2 illustrerar de tre typerna av hinder.

3. Problem med olika lagstiftning och bristande harmonisering

E-faktura är mer än bara en elektronisk bild av en pappersfaktura. Med en e-faktura följer en rad olika intelligenta lösningar och med en lösning väl integrerad i ett företags affärssystem kan flera andra funktioner kopplas till fakturan. På så vis kan företag slippa göra manuella arbetsuppgifter, dessutom behöver man inte spara papperskopior. En del av de krav som finns kopplade till fakturan är en effekt av nationell lagstiftning på angränsande områden. Till exempel kan de krav som finns i bokföringsregler och revisionslagstiftning efterlevas utan att ett företag behöver göra aktiva åtgärder manuellt. Det är den här automatiseringen som gör det lönsamt för

företagen. Det gemensamma system som finns inom EU för att hantera moms är en annan funktion som kopplats till användningen av e-faktura. Eftersom fakturan utgör det dokument som gör det möjligt för företag att få tillbaka inbetald moms blir faktureringen inom EU mer komplicerad eftersom det ställer ytterligare krav på fakturan. Under 3.1 beskrivs först vilka problem och hinder som den gemensamma lagstiftningen och de olika implementeringarna och tillämpningarna inom EU leder till. Därefter följer ett avsnitt som beskriver det gemensamma systemet och de förändringar som gjorts för att försöka komma till rätta med de brister som finns.

Olika krav i samband med e-faktura

I handel med länder utanför EU finns inget gemensamt momsdirektiv kopplat till faktureringen att ta hänsyn till. De företag som Kommerskollegium varit i kontakt med ser ur e-fakturaperspektiv både för och nackdelar med detta. Avsaknaden av ett gemensamt system för momshantering gör det inte nödvändigtvis lättare. Men förväntningarna på att det ska fungera är, kan man anta, lägre sam-

tidigt som företagen också är beredda att lägga ned stor möda på att ta reda på förutsättningarna. Nedan återges en tabell⁹ som visar ett antal olika länder och deras regler, på viktiga områden för e-fakturan. Slutsatsen man kan dra är att det finns länder där det är förbjudet att använda e-faktura men också länder som inte har några speciella krav alla på e-faktura.

Tabell 2: Olika krav vid användning av e-faktura i ett urval länder

Land	Antal år som en faktura måste arkiveras	Tillåtet att använda EDI	Tillåtet att använda e-faktura	Krav på avtal mellan parter som vill använda e-faktura	Sätt på vilket integritet och äkthet kan garanteras
Australien	7	Ja	Ja	Ja	Inga speciella krav
Brasilien	10	Nej	Nej	-	-
Canada	6	Ja	Ja	Nej	Avancerad elektronisk signatur
Kina	10	Nej	Nej	-	-
Indien	8	Nej	Nej	-	-
Japan	10	Nej	Nej	-	-
Mexico	10	Ja	Ja	Nej	Kvalificerad elektronisk signatur
Ryssland	4	Nej	Nej	-	-
Singapore	7	Ja	Ja	Nej	Inga speciella krav
Sydafrika	5	Ja	Ja	Ja	Kvalificerad elektronisk signatur
Turkiet	10	Nej	Nej	-	-
USA	7	Ja	Ja	Nej	Inga speciella krav



3.1 Problem vid gränsöverskridande användning av e-faktura inom EU

Den gränsöverskridande användningen av e-faktura inom EU är idag begränsad. Gränsöverskridande användning av e-faktura innebär att företag måste ta hänsyn och anpassa sig till flera länders lagstiftning och krav. Det finns direkta krav på e-fakturer som bara ställs på dessa men det finns också annan lagstiftning och krav som indirekt påverkar användningen av e-faktura. Fokus här ligger på det gemensamma systemet för moms hantering inom EU som för gränsöverskridande e-fakturaanvändning är ett stort hinder.

Det finns ingen samlad kartläggning över hur det ser ut i EU, framför allt finns inte all indirekt lagstiftning som påverkar samlad. I en sammanställning som NEA⁴ presenterade redan år 2006 tas några exempel upp. Följande huvudlinjer kan enligt NEA fastställas:

- Vissa länder kräver att en faktura signeras med en kvalificerad elektronisk signatur och att, för det fall EDI används, ett sammanfattande dokument i pappersform upprättas med jämna mellanrum (exempel: Spanien, Polen, Bulgarien).
- Som ovan fast det sammanfattande dokumentet kan även vara i elektronisk form signerad med en kvalificerad elektronisk signatur (exempel: Tyskland).
- Andra länders lagstiftning innebär att en e-faktura kan signeras med en avancerad elektronisk signatur eller skickas med EDI där äkthet och integritet säkras i enlighet med avtal (exempel: Österrike, Luxemburg, Frankrike).

- Andra länder ger möjlighet att använda andra metoder för e-fakturering, under förutsättning att fakturans äkthet och integritet kan garanteras (exempel: Danmark, Irland, Storbritannien).
- Vissa länder ställer inga krav på vare sig signaturer eller säkerställande av äkthet och integritet, utan godkänner alla metoder så länge fakturan förblir korrekt och oförändrad (exempel: Sverige och Finland).⁵
- Vissa länder kräver en summarisk pappersrapport som komplement när man vill använda e-faktura. Det är en möjlighet som finns med i nuvarande direktiv. (exempel: Frankrike, Ungern och Spanien)⁶

Detta är bara några exempel på hur olika det i praktiken fungerar i EU.

Att anpassa rutiner och leva upp till olika länders krav kring e-faktura är kostsamt och företag som Kommerskollegium varit i kontakt med⁷ menar att detta är det största hindret för gränsöverskridande användning. Osäkerheten gör att många företag väljer att fortsätta med pappersfaktura för att inte riskera problem vid eventuell skatterevision. Företagen lägger stora resurser på att skapa klarhet i vad som gäller och vilka kraven är från till exempel skattemyndigheter. Ett av de tillfrågade företagen hade själva tagit fram information om möjligheten att använda e-faktura i Europa och beskrev det som att det i Norden var enkelt medan det ju längre söderut i Europa man kom blev allt svårare. Så komplicerat att den nationella lagstiftningen och tillämpningen av de gemensamma momsreglerna inte gör det möjligt att använda e-faktura. Andra företag har erfarenhet av att skattemyndigheten i bland annat Tyskland kräver att e-fakturer med elektroniska signaturer ska skrivas ut och lämnas in för att moms ska kunna åter-



betalas. Problemet är att en elektronisk signatur inte syns på en utskrift, något som företaget påpekat men inte fått gehör för.

Ett ytterligare problem är att det är svårt att få besked från olika skattemyndigheter om vilka krav som måste uppfyllas gällande säkerhet och äkthet för e-fakturer för att kunna redovisa moms. Det kan till exempel handla om att de formella kraven som ställs och de faktiska tillämpande kraven skiljer sig åt. Många gånger går det inte att få ett tillförlitligt svar på förhand från skattemyndigheter i vissa medlemsländer om vilka krav som måste uppfyllas vid användning av e-faktura. Vissa företag löser detta genom att kringgå de formella kraven, eftersom det inte skulle fungera om man följde de olika krav som ställs i medlemsländerna.

I stora multinationella företag drivs införandet av e-faktura framför allt som separata projekt i olika länder.⁸ Stora företag som idag använder e-faktura har många gånger inte kommit lika långt när det gäller den gränsöverskridande användningen. Många har pilotprojekt eller undersöker förutsättningarna för att komma igång med gränsöverskridande användning. Representanter för ett företag i Sverige säger att de i dagsläget inte har planer på att gå över till e-faktura med sina internationella leverantörer.⁹ Idag ser därför hanteringen av fakturer på företag som använder e-faktura olika ut, beroende på om fakturan kommer från svensk eller utländsk leverantör.

I bland annat Sverige och Finland finns inga särskilda krav på e-faktura när det gäller hur dessa ska skickas för att anses vara säkra. I stället för att kräva EDI eller e-signatur ställs inga ytterligare krav än de som ställs på pappersfakturer. Detta följer den rekommendation som ges i UN/CEFACT:s rekommendation 6 om att lagar och regler enbart ska ställa de krav som krävs för att ha en effektiv kontroll med

hänsyn till kostnaden för företagen. Skattemyndigheter och andra myndigheter ska inte ställa krav på särskilda tekniska lösningar utan låta företag implementera elektronisk fakturering på det sätt som passar företaget och som gör att man uppfyller de rättsliga kraven som finns vid fakturering.¹⁰ Detta menar många är en anledning till att de nordiska länderna har en högre grad av användning än andra länder i Europa. Som redan nämnts styrker stora företag bilden av att det blir mer komplicerat ju längre söderut i Europa man kommer.

I samma FN-rekommendation står även att regeringar och skattemyndigheter bör övervaka utvecklingen av införandet av e-faktura och samordna marknadens utveckling. Anpassningar och förändringar bör utformas utifrån minsta möjliga ingrepp och fortlöpande harmonisering av lagstiftning bör eftersträvas så att det nuvarande lapp-täcket av nationella regelverken blir mer harmoniserat vilket skulle främja både mer effektiv brottsbekämpning av momsbedrägerier och underlättande av handel, inom och över gränserna.¹¹

Sammantaget visar detta att det idag ser väldigt olika ut i medlemsländerna, något som kan bidra till den ännu begränsade användningen. I nästa avsnitt beskrivs det gemensamma direktiv som finns som reglerar förutsättningarna för gränsöverskridande e-fakturaanvändning inom EU.

3.2 Nytt direktiv för att underlätta e-fakturering inom EU

För den gränsöverskridande användningen av e-faktura finns olika direktiv. Implementeringen av dessa har gjorts på olika sätt i medlemsländernas lagstiftning vilket skapar hinder. Det handlar om direktivet om ett gemensamt system för hantering

av moms i samband med fakturering och indirekt direktivet som styr användningen av elektroniska signaturer. EU:s gemensamma system för momshantering i samband med fakturering styrs i huvudsak av ett direktiv. Direktivet beslutades 2001¹² och har varit giltigt sedan 1 januari 2004. Genom direktivet skapades ett gemensamt system för momshantering vid fakturering. Bakgrunden till direktivet var att vid gränsöverskridande e-handel uppstod problem med fakturering vilket bland annat innebar olika speciella krav på e-fakturor. Med ett gemensamt system för momshantering vid fakturering skulle i teorin många hinder vara undanröjda, men i praktiken har det inte blivit så inom EU.

Vid implementeringen gjordes olika tolkningar av medlemsstater om vilka krav som kunde eller skulle ställas. Vissa länder såg en möjlighet att kräva högre säkerhet för e-fakturor genom så kallade kvalificerade elektroniska signaturer eller krav på EDI. Andra länder såg en möjlighet att inte ställa några särskilda krav på e-fakturor och valde den möjlighet som finns enligt direktivet att göra detta. Dessa två tolkningar ligger långt ifrån varandra och har inneburit problem för företagen om de verkat i flera länder. I praktiken har det inneburit att företagen fått lägga stora resurser på att ta reda på vad det är som gäller i ett specifikt land.

Med den nuvarande lydelsen i direktivet kan länder kräva att e-fakturans äkthet och integritet ska upprätthållas genom att den förmedlas med hjälp av någon av följande metoder:

- Avancerade alternativt kvalificerade elektroniska signaturer
- EDI¹³
- Andra metoder enligt nationell sedvänja¹⁴

Direktivet om ett gemensamt system för hantering av moms vid fakturering kom till för att skapa tydlighet i reglerna kring fakturering inom EU. Den översyn som genomfördes i form av ett antal utredningar visade att direktivet inte blivit implementerat och tolkat på ett likartat sätt i EU:s medlemsländer. Kommissionen tillsatte år 2007 en Expertgrupp för e-faktura vars uppdrag var att ta fram ett förslag på ett Europeiskt ramverk för e-faktura. Expertgruppen konstaterade i sin slutrapport 2009¹⁵ att medlemsstaterna inte implementerat direktivet på ett likartat sätt vilket bland annat begränsat användningen av gränsöverskridande fakturering. De särskilda säkerhetskraven vid överföring av e-fakturor identifierades särskilt som ett hinder.

I slutrapporten lyfte Expertgruppen fram att en övergång till e-faktura inom EU skulle bidra positivt till det långsiktiga målet om att minska administrationen för företag och organisationer samt bidra till minskad belastning på miljön. Även motivet att det ökar företagets konkurrenskraft lyftes fram. En av Expertgruppens centrala rekommendationer var att upphöra med möjligheten för medlemsstater att ställa särskilda säkerhetskrav på förmedling av e-fakturor. Detta förväntades leda till likabehandling mellan elektronisk och pappersbaserad förmedling av fakturor.

I januari 2009 tog Kommissionen initiativ till att förändra direktivet för att bland annat underlätta gränsöverskridande användning. Förslaget syftade till att förenkla, modernisera och harmonisera kraven på fakturering när det gäller mervärdesskatt. Kommissionens förslag till ändringar följde Expertgruppens rekommendationer. Kommissionen föreslog ändrade regler inom följande områden:

- skattens utkrävbarhet vid gemenskapsinterna transaktioner
- avdragsrätt
- utfärdande av fakturor
- fakturors innehåll
- e-fakturering
- lagring av fakturor¹⁶

För den här studien är det särskilt området om e-fakturering som är centralt.

Direktivförslaget var föremål för politiska förhandlingar under Sveriges och Spaniens ordförändskap 2010. Ministerrådet antog den 13 juli 2010 ändringar av direktivet om ett gemensamt system för hantering av moms i samband med fakturering. Den nya lydelsen ska vara implementerad i medlemsstaterna senast 1 januari 2013.¹⁷ Det nya direktivet innehåller en rad förändringar men den viktigaste för e-fakturering är att medlemsländerna inte får ställa andra krav på e-fakturor än de krav man ställer på pappersfakturor. De tekniska kraven på e-fakturor som finns i dag tas bort och ersätts med allmänna krav på att fakturor, såväl pappersfakturor som elektroniska fakturor, ska vara äkta och att innehållet inte har förändrats. I Kommissionens ursprungliga förslag fanns inga skrivningar om tekniska lösningar men i den slutliga skrivningen finns efter kompromissande mellan medlemsstaterna fortfarande EDI och e-signatur

beskrivet som två exempel på hur företag kan garantera äkthet och integritet i innehållet. Detta kan leda till att dessa två metoder fortfarande blir indirekta krav. Tolkningarna av direktivet kommer att spela stor roll för företagen. För den internationella användningen av e-faktura kommer tolkningen i de enskilda medlemsstaterna vara än mer intressant eftersom varje skillnad i tolkning leder till osäkerhet och ökade kostnader för företagen.

Finansdepartementet som ansvar för frågan gör bedömningen att förslaget till en början kan innebära en kostnad för vissa företag eftersom det kräver vissa omställningar av rutinerna för företag. Men beslutet bedöms dock i huvudsak utgöra ett steg mot förenkling som kommer att påverka situationen positivt för företagen.¹⁸

Eftersom förändringarna inte kommer att träda ikraft förrän den 1 januari 2013 är det idag svårt att säga dels hur de kommer att implementeras i ländernas lagstiftning dels hur skattemyndigheterna kommer att tillämpa direktivet i enskilda fall.

3.3 Krav på avancerade e-signaturer

Elektroniska signaturer är olika tekniska metoder som kan användas för att underteckna eller signera elektroniska dokument. Tekniskt kan detta utföras på flera olika sätt. I vissa medlemsländer i EU krävs att avsändaren använder en elektronisk signatur när e-faktura används. Detta blir ett problem för företag som skickar e-fakturor till andra medlemsländer eftersom det inte finns en gemensam standard för e-signaturer. Olika nationella krav på e-signatur gör det dyrare och svårare för företagen att använda e-faktura internationellt. I praktiken är detta en konkret anledning till att många stora företag undviker att använda e-faktura i vissa länder.¹⁹ En lösning för företagen blir att använda sig av företag som kan erbjuda tjänsten att konvertera e-fakturan och lägga till den typ av e-signatur som krävs i det enskilda landet. E-signatur är en av de godkända metoderna för att överföra e-fakturor som finns enligt momsdirektivet och detta har inneburit problem vid gränsöverskridande användning. Även i den nya lydelsen kommer e-signaturer nämnas som exempel på en säker överföringsmetod.

Inom EU finns ett direktiv som reglerar elektroniska signaturer. Syftet med direktivet om elektroniska signaturer²⁰ var när det tillkom att främja rättsligt erkännande av elektroniska signaturer och att säkra fri rörlighet på den inre marknaden för produkter, utrustning och tjänster för elektroniska signaturer. I direktivet behandlas tre typer av elekt-

roniska signaturer. Den första är vad som kallas en enkel elektronisk signatur. Det är fråga om ett brett begrepp och syftet med en enkel elektronisk signatur är att identifiera den person som signerar och att verifiera uppgifter. Det kan röra sig om något så enkelt som att underteckna ett e-postmeddelande med en persons namn eller använda en pinkod. Den andra typen är vad som kallas en avancerad e-signatur. Denna typ av signatur är:

- knuten till undertecknaren på ett unikt vis
- gör det möjligt att identifiera undertecknaren
- upprättad på ett sätt som bara kan var kopplat till den som har rätt att utfärda signaturen
- kopplad till de uppgifter den avser på ett sådant sätt att alla efterföljande ändringar av uppgifterna kan upptäckas

Den tredje typen, en så kallad kvalificerad elektronisk signatur, baseras på ett kvalificerat certifikat som skapas genom en säker anordning för skapande av signaturer. Den ger den högsta nivån av garantier för att uppgifterna kommer från den angivna avsändaren och för att de överförda uppgifterna inte har ändrats. Medlemsstaterna har också en möjlighet att införa specifika nationella lösningar vilket skapar ytterligare hinder för gränsöverskridande användning av avancerade elektroniska signaturer. Detta har många länder valt att göra vilket leder till att det i praktiken inte går att använda e-signaturer gränsöverskridande eftersom det ömsesidiga erkännandet inte fungerar i praktiken.

Eftersom Sverige och några andra länder har valt en lösning där skattemyndigheten inte ställer krav på e-signatur av e-fakturor innebär krav på e-signatur i vissa länder en extra kostnad för företag när de använder e-faktura. Svenska företag som vill använda e-faktura gränsöverskridande måste idag ta reda på vilka kraven i det specifika landet är och sedan använda den lösning som krävs. Den expertgrupp som Kommissionen tillsatte för att skapa en europeisk lösning för användandet av e-faktura poängterade i sin rapport²¹ att e-faktureringen inte får förhindras av skillnader i nationell lagstiftning vad gäller elektroniska signaturer.

Det största hindret för att använda e-signatur är bristen på juridisk, teknisk och organisatorisk kompatibilitet mellan olika signaturer och mellan olika länders e-signaturer. För att förbättra förtroendet för e-signaturer från andra medlemsstater bör, för det första, den mottagande parten ges möjlighet att kontrollera status för de tillhandahållare av certifikattjänster som utfärdar kvalificerade certifikat i andra medlemsstater.

3.3.1 Exempel på tolkningar och analyser av det nya direktivet

Förändringarna i direktivet om ett gemensamt system för momshantering vid fakturering är fortfarande nya och det är fortfarande lång tid kvar till dess att förändringarna ska vara implementerade. Några konkreta förändringar i praktiken går ännu inte att se. Men olika aktörer har börjat göra olika tolkningar och analyser av den nya lydelsen. Nedan följer några exempel på reaktioner.

I Sverige där användning av e-signatur vid överföring av e-faktura inte används finns en oro för att det nya direktivet ska leda till ett indirekt krav på e-signatur eller andra tekniska lösningar. I ett uttalande till Anders Borg poängterade ett antal branschorganisationer²² vikten av att de tekniska kraven inte kvarstår utan att det blir just god redovisningssed och god internkontroll av affärsprocessen i sin helhet som hamnar i fokus, inte detaljerade tekniska krav avseende distribution av e-fakturer. Eftersom det faktum att en faktura har en e-signatur vid själva överföringen inte säkerställer att fakturan är korrekt hanterad, bokförd och redovisad ur momssynpunkt hos affärsparterna menar organisationerna att krav på e-signatur är onödiga. Likaså trycker man på att möjligheten för medlemsländer att kräva olika former av säkerhetslösningar för e-fakturering bör upphöra och att de medlemsländer som idag tillämpar e-fakturering utan särskilda krav måste fortsätta ha möjlighet att göra så.

I en analys gjord av Svenska bankföreningen, som aktivt följer processen kring förenklingen av direktivet menar Bankföreningen att med den nya skrivningen har fokus flyttats från särskilda tekniska metoder för att garantera ursprungets äkthet och innehållets integritet till den övergripande administrativa processen mellan köpare och säljare. E-signaturer och EDI anges endast som exempel på metoder som kan säkerställa ursprungets äkthet och innehållets integritet. Vikten av att registrera transaktioner som order, orderbekräftelse, leveransavisering, följesedel och faktura ökar alltså för att köpare och säljare ska kunna påvisa ett samband mellan faktura och leverans.

Enligt Bankföreningen är det ännu oklart vilka administrativa kontroller som ska anses godkända av relevanta myndigheter i respektive medlemsland i syfte att uppfylla kraven på äkthet och integritet. Avsaknad av tydliga riktlinjer i detta avseende medför risk för att olika medlemsländer ställer olika krav. Detta skulle återigen kunna leda till problem

vid gränsöverskridande fakturering. Bankföreningen samarbetar därför med andra branschorganisationer i syfte att bringa klarhet i frågan.²³

I en rapport som beskriver hur marknaden för e-faktura ser ut i EU²⁴ finns en analys gjord av hur de nya reglerna i direktivet ska tolkas. Analysen är gjord av TrustWeaver²⁵ som erbjuder olika e-handelslösningar för företag. En lösning som man erbjuder är e-signaturer och konverteringar mellan olika länders krav. I analysen poängteras att även om den ursprungliga formuleringen om lika behandling av pappers- och e-faktura inte blev resultatet har lika-behandlingsprincipen fått genomslag. Enligt analysen kommer inga specifika tekniskkrav kunna ställas på företagen efter ikraftträdandet av det nya direktivet. Samtidigt lyfter man fram att de två tekniska lösningar som idag finns med i direktivet även fortsättningsvis kommer att kunna användas som ett sätt för att garantera ursprungets äkthet och innehållets integritet. Med det nya direktivet skapas större flexibilitet för hur företag kan garantera äkthet och integritet (via "andra vägar som handelsparter väljer" eller "via administrativa kontroller som skapar en tillförlitlig verifikationskedja mellan en faktura och en leverans"). Men samtidigt innebär det i praktiken att ett företag som inte väljer de två exemplifierade metoderna (EDI och e-signatur) måste förvissa sig om att metoden företaget väljer uppfyller kraven som ställs utifrån detta direktiv. På så vis kan man inte säga att direktivet bidrar till att skapa den tydlighet som var intentionen. Den slutsats som dras i analysen är att den ökade flexibiliteten som finns för olika metoder i det nya direktivet kommer ge företag möjlighet att välja, men "...the existing technological options are the only way to be certain in advance that e-invoices will be accepted as real and unchanged in all Member States, as well as in all other countries with explicit e-invoicing legislation."²⁶ Analysen man gör är att e-signatur därför skulle vara ett sätt för företag att få ett tydligt svar på vad det är som gäller. Detta var inte avsikten med de förändringar som gjorts av momsdirektivet. Det är den här typen av analyser och tolkningar om att e-signatur skulle vara det bästa alternativet som svenska branschorganisationer är oroliga för, eftersom detta inte krävs vid nationell användning.

De analyser som presenterats visar att det finns ett fortsatt stort utrymme för olika tolkningar och att den nya lydelsen inte självklart leder till den ökade harmonisering och förenkling som var målet. Stora insatser har gjorts för att skapa ett mer tydligt och enkelt system men huruvida det blir så återstår att se.

4. Problem med olika standarder och format

Med en gemensam standard för e-faktura skulle gränsöverskridande användning underlättas eftersom alla skulle tala samma språk och konverteringar till olika format inte skulle behövas. En gemensam standard i den bemärkelsen kommer inte kunna uppnås eftersom det finns olika specifika behov i olika branscher till följd av till exempel olika informationsbehov i handelsprocessen och olika sätt att producera. Det kan leda till problem när företag som valt olika standarder ska utbyta fakturor. Lösningen är att använda olika mellanhänder (till exempel en bank eller en VAN leverantör/ service provider). Följande avsnitt kommer beskriva de problem som finns med att det saknas en gemensam standard för e-fakturor. Avsaknaden av en gemensam standard för elektroniska signaturer har behandlas under avsnittet om e-signaturer.

Generellt kan standarder beskrivas som frivilliga och i samförstånd framtagna lösningar på ofta återkommande problem. I framtagandet av en standard är det därför viktigt med deltagande från så många intressenter som möjligt. Globaliseringen gör att fler aktörer är inblandade i standardiseringsarbetet och för framtagandet av en e-faktura-standard är det internationella och globala perspektivet självklart eftersom det kan stödja affärsprocesser mellan företag oavsett var de finns.

4.1 Standardisering av e-faktura

Det finns idag en rad olika standardiseringsorgan som försöker ta fram och utveckla standardiserade affärsmeddelanden där e-fakturan är ett av flera meddelanden. Standardisering av e-faktura innebär att standardisera till exempel vilken information en faktura ska innehålla samt hur och var den ska anges. Till exempel om datum ska anges som 2010-01-01 eller 1 januari 2010. Syftet är att skapa ett automatiskt flöde blir det viktigt att informationen som finns kan läsas och tolkas maskinellt. Den standardisering som påverkar framtagandet av en e-faktura standard omfattar standardisering av olika affärsmeddelanden men också hur de förs över till andra parter. Till detta kan man koppla frågor som elektroniska signaturer och vikten av att ta fram en gemensam standard för dessa, som inte finns idag.

I utvecklingen av en standardiserad e-faktura pågår det olika delvis överlappande standardiseringsprocesser. Ett spår drivs av UN/CEFACT som står för United Nations Centre for Trade Facilitation and

Electronic Business. UN/CEFACT arbetar för att utbytet av information såväl mellan offentlig och privat verksamhet, som mellan privata företag ska vara interoperabel. Bland annat har en internationell standard för elektroniskt datautbyte av affärsmeddelande, i formatet EDIFACT, tagits fram. I UN/CEFACT samarbetar statliga och ickestatliga organisationer samt internationella organisationer och företag. På e-fakturaområdet finns särskilda branschspecifika arbetsgrupper som kallas International Trade and Business processes Groups (TBG). EDIFACT är en standard som framför allt används av stora företag för att utbyta bland annat fakturor. Det finns olika branschanpassningar för att det ska vara möjligt att rent praktiskt använda standarden. Exempel på branscher som använder EDIFACT-baserade meddelanden är bilindustrin och andra väl integrerade branscher. Inom olika branscher görs sedan tillämpningar av denna standard, exempelvis görs det av GSIsom är en branschorganisation som bland annat tar fram standarder för tillämpningar inom livsmedelsindustrin.²⁷ Att använda standarden obearbetat är inte önskvärt då den innehåller för mycket information som inte behövs. Standarderna består av begrepps- och informationsstrukturer som sedan tillämpnings-anpassas i tekniska format.

UN/CEFACT tar fram standarder men deltar inte i implementeringsarbetet. Implementeringen ska hanteras av marknaden. Däremot finns en rad initiativ utanför UN/CEFACT där användargrupper i olika konstellationer försöker avgränsa det som behövs för att standarden ska kunna användas rent praktiskt.

En annan standardiseringsaktör är OASIS (Organisation for the Advancement of Structured Information Standards), ett icke vinstdrivande internationellt konsortium som driver standarder på e-handelsområdet. Inom OASIS har Universal Business Language (UBL) som är en standard för elektroniska affärsmeddelanden tagits fram. UBL är ett bibliotek av dokument för affärstransaktioner.

En ytterligare aktör på standardiseringsområdet inom e-handel är ISO, ett internationellt standardiseringsorgan, representerat av nationella standardiseringsinstitutioner som arbetar med industriell och kommersiell standardisering. ISO tar fram standarder genom ett arbete i tekniska kommittéer. Relevant för det här området är att man håller på att ta fram en finansiell EDIFACT. ISO 20022 är en plattform för att utveckla standardiserade med-

delandetyper för finansvärlden. Här kan även e-faktura vara en typ av meddelande.

Inom CEN²⁸, EU:s standardiseringsorgan, finns flera olika Workshops som på olika vis berör e-handel och e-fakturering där olika användare möts och anpassar användningen till att bli så likartad som möjligt. Arbetsmetoden med att i Workshops ta fram tillämpningar har använts länge och en Workshop pågår vanligen under några år och vid slutet levereras en Workshop agreement. Fördelen är att både privata och statliga aktörer möts. Exempel på Workshops som funnits eller pågår är CEN workshop e-Invoicing 3 där olika legala aspekter tas upp för att få fakturan att uppfylla krav som finns utifrån ett antal perspektiv, bland annat ett momsperspektiv. Workshopen tillkom i samband med att det första momsdirektivet skulle tas fram och en tredje workshop har precis kommit igång. En annan viktig workshop är CEN BII²⁹ där både statliga och privata aktörer möts för att ta fram ett regelverk och specifikationer för teknisk interoperabilitet för elektroniska affärsmeddelanden inom EU inklusive rekommendationer. Specifikationerna baseras på affärskrav och den lagstiftning som finns och omfattar såväl processerna inom offentlig upphandling som order till och med fakturaprocessen. När det gäller fakturan kan denna användas i såväl offentlig som privat sektor.

Sammantaget visar detta att standardiseringen av e-fakturan är ett område med flera aktörer där delvis konkurrerande lösningar tas fram.

4.2 Interoperabilitet - vikten av att kunna kommunicera mellan olika system

Inom telekomområdet kan kunder kommunicera fritt med varandra trots att man har olika typer av abonnemang i olika länder med olika villkor. Du behöver som kund inte veta vilken leverantör den personen har som du vill ringa – det enda du behöver är ett telefonnummer. I stället för att du som användare och kund vet den exakta relationen mellan ditt bolag och de bolag vars kund du vill ringa är detta löst i avtal mellan bolagen. Detta är naturligtvis en starkt förenklad bild men den illustrerar det som många inom EU vill uppnå med gränsöverskridande användning av e-faktura, nämligen att användarna väljer lösningar som passar dem utifrån flera olika faktorer men att företagen sedan kan använda sin lösning i kontakter med leverantörer och kunder som valt andra lösningar. Standarder som skapar interoperabilitet är viktiga på IT-området. Inom EU pågår ett arbete med att göra det möjligt att med olika IT-lösningar och system ändå kunna ta del av information över gränserna mellan EU:s medlemsstater. Med interoperabilitet menas: " ... the ability of information and communication technology (ICT) systems and of business processes they support to exchange data and to enable the sharing of information and knowledge."³⁰



CEN definierar interoperabilitet enligt följande: “/.../ a state which exists between two application entities when, with regard to a specific task, one application entity can accept data from the other and perform that task in an appropriate and satisfactory manner without the need for extra operator intervention.”³¹

En förekommande struktur är att skilja på teknisk interoperabilitet, semantisk interoperabilitet och organisatorisk interoperabilitet. När det finns behov av ytterligare preciseringar kan man där- emellan lägga in syntaktisk interoperabilitet och rättslig interoperabilitet.

Inom EU pågår projektet Peppol som är ett kon- kret exempel på där EU bland annat försöker skapa interoperabilitet mellan olika länders elektroniska lösningar för upphandling. Tanken är att företag ska kunna ha kvar sin befintliga lösning för att skicka och ta emot e-faktura samtidigt som man även ska kunna använda e-faktura gränsöverskridande inom EU.

I slutrapporten från den expertgrupp som till- sattes av Kommissionen för att se över och komma med förslag på en lösning för en ökad användning av e-faktura tas frågan om interoperabilitet upp och ett antal punkter rörande minsta gemensamma näm- nare preciseras som ska göra det möjligt att kommu- nicera mellan olika länder med olika lösningar.³²

Subsets för e-handelstandarder tas fram utifrån mer generella standarder för att passa användning inom viss bransch, geografi eller för visst typ av inköp. Ofta krävs att ett subset tas fram eftersom många internationella standarder är alltför inne- hållsrika för att bli praktiskt användbara.

4.2.1 Peppol – ett EU-projekt för ökad gränsöverskridande e-handel

Offentlig upphandling i EU utgör cirka 17 procent av BNP. Bakgrunden till projektet Peppol (Pan Euro- pean Public Procurement Online) är att offentliga aktörer tillhör de största köparna inom EU samtidigt som man ligger långt efter till exempel de stora före-

tagen när det gäller användning av elektronisk dataöverföring med sina leverantörer. Problemen som projektet ska hjälpa de statliga aktörerna med är att bättre dra nytta av och använda de fördelar som finns med e-handel och allt som ingår där som till exempel e-faktura, liksom att hantera det faktum att det idag inte finns en gemensam standard för att utbyta elektroniska meddelanden.³³

Den övergripande visionen bakom Peppol är att alla företag inom EU, både små och stora, ska kunna utbyta data elektroniskt med offentliga aktörer i hela EU under hela upphandlings- processen,³⁴ där fakturan utgör en del. Målet är att öka användningen av e-handel över gränserna och Peppol ska erbjuda teknik för att länka samman nationella lösningar.

Regeringen beslutade hösten 2009 att Sverige ska delta i Peppol och ESV är den myndighet som ansvarar för att samordna det svenska deltagandet. Sverige har valt att delta i den del av arbetet som handlar om e-faktura. Syftet med det svenska del- tagandet var bland annat att öka användningen av e-faktura.³⁵ Det långsiktiga målet för det svenska deltagandet i Peppol är att:

- skapa goda förutsättningar för gränsöver- skridande handel med stöd av elektronisk handel – både för offentlig sektor och för företag som levererar varor och tjänster över nations- gränserna och
- öka offentliga sektorns användning av e-faktura och övrig e-handel genom lösningar som tas fram i projektet i samverkan med redan existerande lösningar i Sverige.³⁶

Projektet är nedbrutet i delprojekt som alla behandlar olika delar av inköpsprocessen. Målet med arbetet i den grupp som handlar om e-faktura är att få till stånd ett europeiskt e-faktura ramverk som möjliggör för små och medelstora företag att an- vända e-fakturan på ett effektivt sätt för att minska sina uppstarts- och driftskostnader för e-faktura.



5. Företagens interna utmaningar

Att betala sina fakturor elektroniskt är fortfarande för många företag ett stort steg att ta. E-faktura förutsätter en miljö på företaget där IT används på ett sätt så att det utgör en del av företagets sätt att göra affärer med andra företag. Att betala fakturor hanteras i företagets affärssystem. De affärssystem som finns på marknaden ger stöd för olika processer och kan vara uppbyggda för att stödja olika typer av processer som ett företag behöver. Systemen är paketlösningar och företagen måste förhålla sig till dessa om de till exempel vill gå över till e-faktura. Studier visar att betalningar med pappersfaktura kan ta mellan 30 och 120 dagar beroende på till exempel att det finns fel i någon uppgift eller att fakturan fastnar i processen på företaget. Med e-fakturering kan processen bli mer effektiv och fel hanteras snabbare. Användningen och motivet till att börja använda e-faktura beror på en rad individuella förutsättningar hos företag. De interna hindren kan ofta vara de svåraste att överbrygga.

Samtidigt som det för många företag är ett stort steg att ta är användandet av ny teknik för att effektivisera deras affärsprocesser för många stora företag självklart. Redan långt innan Internets genomslag kunde stora företag knyta upp sina stora underleverantörer via interna system för att hantera order och lagerhållning. Fakturahantering kan organiseras på olika sätt inom stora företag. För många är det rationellt att upprätta så kallade Shared Service Centers (SSC) på några få platser som hanterar bland annat fakturor för flera bolag i flera länder. SSC är en självständig enhet inom organisationen som utför tjänster för de interna bolagen som är dess kunder. Tjänsterna som utförs är av administrativ art exempelvis hantering av kund- och leverantörsreskontran, bokslut och redovisning och HR. Det tar tid att sätta sig in i de krav som ställs för att kunna använda e-faktura. Att till exempel använda faktura skickad som en pdf kan anses vara fullt tillräckligt för mindre företag.

Eftersom en övergång till e-faktura är en stor förändring och investering för företagen arbetar de stora företagen som satsar på e-faktura intensivt för att styra sina leverantörer till att vilja gå över till e-faktura. Den mest extrema metoden är att ha krav på e-faktura för att få vara underleverantör men vanligare är att företag erbjuder olika typer av tekniska lösningar beroende på relationen man har med leverantören. Ett exempel är ABB som erbjuder stor valmöjlighet för leverantörer att skicka sina fakturor samtidigt som man själv har satt upp villkor utifrån hur ABB:s egna system ser ut. Detta är ett exempel på hur stora företag kan hantera de idag många olika lösningar som finns.³⁷

Ett annat exempel är Peab som på sikt vill sluta ta emot pappersfakturor. Det ställer naturligtvis krav på leverantörer och knyter företagen närmare varandra. På sin hemsida informerar Peab befintliga och nya leverantörer om vilka olika möjligheter det finns att skicka e-faktura eftersom företaget på sikt helt kommer sluta att ta emot pappersfakturor.

För att Peab ska ta emot en elektroniskt skickad faktura ställer man upp ett antal krav som måste uppfyllas. E-fakturan måste uppfylla de lagbestämmelser som finns för bokförings- och mervärdesskatt. Dessutom måste fakturan innehålla alla obligatoriska uppgifter som Peab angivit i form av formatspecifikation (branschspecifik standard) och Peabs specificerade krav på märkning. Förutom dessa krav ställs krav på vilken teknisk lösning leverantören väljer för att skicka fakturan. För företag som inte själva har dessa tekniska lösningar hänvisar Peab till leverantörer på marknaden som tillhandahåller olika typer av tjänster.³⁸

Små och medelstora företags användning av e-faktura ser annorlunda ut men det finns ingen generell bild. Många är leverantörer till andra större företag och deras användning av e-faktura påverkar de mindre företagen. Många små och medelstora företag verkar framförallt nationellt vilket just i det här fallet gör att de problem som finns vid gränsöverskridande användning inte är relevanta.

6. Avslutande diskussion och slutsatser

En användning av e-faktura skulle bidra till att göra den nationella och internationella handeln ”papperslös” och företag och stater skulle därmed kunna spara resurser och effektivisera sin verksamhet. Potentialen för en ökad användning är stor eftersom nivåerna idag är väldigt låga.

Användningen av e-faktura är ännu begränsad; även i länder som ligger långt framme utgör e-faktura knappa 10 procent av alla skickade fakturor. En gemensam lösning för EU skulle innebära konkurrensfördelar för företagen. I en väl fungerande inre marknad är gränsöverskridande användning av e-faktura en viktig del. Det viktigaste för företagen är att kunna vara säkra på att de krav som ställs av en skattemyndighet i ett EU land är tydliga. En viktig förutsättning för detta är att det gemensamma direktivet om ett gemensamt system för mervärdesskatt vad gäller regler om fakturerings³⁹ implementeras på ett likartat sätt i medlemsländerna. Som det har sett ut och ser ut inom EU idag upplevs kraven som ställs olika och för företagen innebär en användning av e-faktura att företagen i värsta fall måste förhålla sig till 27 medlemsländers system. Det är i längden inte en hållbar situation och det riskerar att bli ett stort hinder för ökad användning och gränsöverskridande handel.

Med ett perspektiv på att göra procedurerna kring den internationella handeln enklare, snabbare och mindre kostsamma kan en övergång till e-faktura bidra till handelsprocedurförenkling. Ur ett handelsprocedurperspektiv är det viktigt att företag lätt kan ta reda på vilka regler och krav som måste följas för att e-faktura ska kunna användas som ett smidigt dokument i affärsprocesser mellan företag. Fakturan är bara en del i affärsprocessen. Men i elektronisk form kan flera steg och uppgifter lösas med ett dokument i stället för flera.

En fråga Kommerskollegium ställer sig utifrån de hinder som finns är om staten kan bidra till förenklingar. Att skapa bättre förutsättningar för den gränsöverskridande användningen av e-faktura är inte en självklar statlig uppgift. Vill två företag använda e-faktura kan man bestämma det i avtal eller öppna upp för möjligheten via någon annan teknisk lösning som finns idag. Vad staten kan göra är att i en sammanvägning av andra intressen dels

underlätta användningen genom att anpassa och förändra lagar och regler som utgör ett hinder för företagen dels ge tydlig information om de regler och lagar som gäller. När det gäller e-faktura är det ett exempel på ett område där det finns hinder och problem som ligger utanför företagens egen kontroll och påverkansmöjlighet.

I sin roll som regelsättare kan staten vara med och skapa goda förutsättningar för i det här fallet användandet av ny teknik som ett sätt att underlätta och minska företagets administrativa kostnader för fakturahantering.

Det finns utifrån de tidigare utformningarna av momsdirektivet anledning att vara uppmärksam på att medlemsländerna inte gör olika tolkningar. Det är viktigt att Sverige fortsätter att driva frågan om att e-faktura och pappersfaktura ska behandlas lika utan att kraven höjs för pappersfakturan. Nationellt kan Sverige bidra genom att sammanhållet se över hur annan lagstiftning kan förändras så att det inte blir ett indirekt hinder för gränsöverskridande användning av e-faktura. Som exempel kan arbetet med att implementera det nya momsdirektivet påbörjas tidigt så att företag får möjlighet att anpassa sina rutiner och processer till de förutsättningar som det nya direktivet innebär.

Med den nya lydelsen av direktivet om moms-hantering vid fakturering kan bättre förutsättningar skapas, men det finns en risk att det fortsätter vara svårt att använda e-faktura gränsöverskridande. Medlemsländerna kan bli bättre på att ge information om vilka regler som gäller och även försöka hitta en mer harmoniserad tolkning. Transparensen är ett viktigt område där det idag finns brister – företag och användare har svårt att få information.

En gemensam branschöverskridande och världsomspännande standard för e-faktura vore önskvärd men vägen är lång och staternas ansvar begränsat. Avslutningsvis är det viktigt att lyfta fram att det finns många andra hinder för e-handel som kräver ett koordinerat arbete i flera länder och på EU nivå. Inom EU finns trots allt ett pågående arbete utifrån olika perspektiv, till exempel arbetet med att minska de administrativa kostnaderna för företagen samt arbetet med att vidareutveckla och modernisera den inre marknaden.

Källförteckning

Skriftliga källor:

Bankföreningens nyhetsbrev nr 4, 2010

Bruttolista med förenklingsåtgärder från Finansdepartement 2009-2010

CEN Report CR 14300:1 999

Den osynliga infrastrukturen – om förbättrad samordning av offentlig IT-standardisering SOU 2007:47 Betänkande av IT-standardiseringsutredningen Stockholm

Direktiv 2001/115/EG om E-signaturer

Dykert, L och Fredholm, P. (2004) Elektroniska fakturor – en rapport om elektronisk fakturering från GEA.

E-invoicing 2010 European market guide, Innopay, version 1.0

Electronic Invoicing Initiatives in Finland and in the European Union – Taking the Steps towards the Real-Time Economy, Helsinki School of Economics, 2008

Electronic Invoicing as a “keystone” in the collaboration between companies, banks and PA. Observatory on Electronic Invoicing and Dematerialisation. Politecnico Di Milano School of Management. 2008

EU-länders skilda krav vid elektronisk fakturering, www.nea.nu/images/NEA-dokument/efaktura/e-fakturastatus.eu.pdf 2006-09-25

European Interoperability Framework for Pan European eGovernment Services, EIF 1:0

Gibbs, Jennifer, Kraemer, Kenneth L., & Dedrick, Jason. (2002). Environment and Policy Factors Shaping E-commerce Diffusion: A Cross-Country Comparison. UC Irvine: Center for Research on Information Technology and Organizations.

Införandestrategi för e-faktura, 2006-07-13, ESV

Johansson P. (2007) Elektroniska affärer och EDI – Framgångsfaktorer och verksamhetsmässiga effekter, Kandidatuppsats i systemvetenskap

Kompromissa inte om vår fungerande e-fakturering, 2010-02-22, gemensam skrivelse från: Fastighetsägarna Sverige, Stockholms handelskammare, Företagarförbundet, Svenska bankföreningen,

Företagarna, Svenska petroleum institutet, GSI Sweden, Svenskt näringsliv, Lantbrukarnas riksförbund, Sveriges kommuner och landsting, och Näringslivets regelnämnd.

OECD (2002) The impact of electronic commerce on business, DSTI/ICCP/IE (2002)5

OECD (2004) ICT, e-business and SME: s

Rådets direktiv av den 13 juli 2010 om ändring av direktiv 2006/112/EG om ett gemensamt system för mervärdesskatt vad gäller regler om fakturering

Standardiseringens betydelse i en globaliserad värld, Skr. 2007/08: 140

Tax-Compliant Global Electronic Invoice Lifecycle Management, Trustweaver, October 2010

Trade facilitation, Swedish experience, Kommerskollegium 2008

TrustWeaver, E-invoicing 2010 European market guide, version 1.0

UN/CEFACT Rekommendation 6 Aligned Invoice Layout Key for International Trade

Verva (2007) Ökad användning av offentliga elektronisk handel, Verva 2007:4

Webbplatser:

www.sweden.gov.se/content/1/c6/09/65/12/4ffd1319.pdf

www.esv.se

www.e-fakturera.nu/nyheter/nyheter/fakturering/esvsamordnarsvensktdeltagandeipeppol.5.1392f1e6124911f26a58000375.html

www.peppol.eu

www.abb.com

www.nea.nu

www.gsi.se

Final report of the Export Group on invoicing http://ec.europa.eu/enterprise/sectors/ict/files/finalreport_en.pdf

Intervjuer med företrädare för sex företrädare för Sverigebaserade multinationella företag.

Noter

- 1 EDIFACT är en standard för att skicka affärsmeddelanden, bland annat faktura via EDI. EDIFACT är framtagen av UN/CEFACT, och används idag av många företag. Det finns olika branschspecifika tillämpningar.
- 2 Electronic Invoicing Initiatives in Finland and in the European Union – Taking the Steps towards the Real-Time Economy, Helsinki School of Economics, 2008
- 3 Electronic Invoicing as a “keystone” in the collaboration between companies, banks and PA. Observatory on Electronic Invoicing and Dematerialisation. School of Management. Politecnico Di Milano. Report 2008
- 4 www.nea.nu
- 5 EU-länders skilda krav vid elektronisk fakturering, <http://www.nea.nu/images/NEA-dokument/efaktura/e-fakturastatus.pdf> 2006-09-25
- 6 Tax-Compliant Global Electronic Invoice Lifecycle Management, Trustweaver, October 2010
- 7 Inom ramen för studien har ett par Sverigebaserade multinationella företag kontaktats för att svara på frågor kring användning av e-faktura. Syftet har varit att få en bild av hur praktiken ser ut och hur stora företag med omfattande gränsöverskridande handel tar till vara och använder den möjlighet till effektivisering som e-faktura innebär.
- 8 Information från företaget
- 9 Information från företaget
- 10 UN/CEFACT:s rekommendation 6 beskriver bland annat hur staten som utställare och mottagare av fakturor ska bidra till en ökad användning genom att ställa krav på och använda internationellt kända standarder när man skickar och tar emot fakturor.
- 11 UN/CEFACT Recommendation 6 Aligned Invoice Layout Key for International Trade
- 12 Direktiv 2001/115/EG
- 13 Enligt artikel 2 i Kommissionens rekommendation 1994/820/EG är EDI: elektronisk dataöverföring från dator till dator av kommersiell och administrativ information genom användningen av en överenskommen standard för att bilda ett EDI-meddelande, — EDI-meddelande: en sammanhängande uppsättning segment som struktureras enligt en överenskommen meddelandestandard i ett format, som är läsbart av en dator och som kan överföras mellan och bearbetas av informationssystem (datorer) på ett automatiskt sätt.
- 14 Direktiv 2006/112/EG § 233
- 15 Final report of the Export Group on invoicing, 2009 http://ec.europa.eu/enterprise/sectors/ict/files/finalreport_en.pdf
- 16 Skattenytt, nr 9, <http://www.skattenytt.se>
- 17 RÅDETS DIREKTIV 2010/45/EU av den 13 juli 2010 om ändring av direktiv 2006/112/EG om ett gemensamt system för mervärdesskatt vad gäller regler om fakturering
- 18 Bruttolista med förenklingsåtgärder från Finansdepartementet 2009-2010
- 19 Exempelvis ABB och Ericsson
- 20 Direktiv 1999/93/EG om e-signaturer
- 21 Final report of the Export Group on invoicing
- 22 Kompromissa inte om vår fungerande e-fakturering, 2010-02-22, gemensam skrivelse från: Fastighetsägarna Sverige, Stockholms handelskammare, Företagarförbundet, Svenska bankföreningen, Företagarna, Svenska petroleum institutet, GS1 Sweden, Svenskt näringsliv, Lantbrukarnas riksförbund, Sveriges kommuner och landsting, och Näringslivets regelnämnd.
- 23 Bankföreningens nyhetsbrev nr 4, 2010
- 24 E-invoicing 2010 European market guide, Innopay, version 1.0
- 25 TrustWeaver, E-invoicing 2010 European market guide, version 1.0
- 26 E-invoicing 2010 European market guide, Innopay, version 1.0
- 27 www.gs1.se
- 28 <http://spec2.cenbii.eu/>
- 29 Business interoperability interfaces for public procurement, se www.cenbii.eu
- 30 European Interoperability Framework for Pan European eGovernment Services, EIF 1:0
- 31 CEN Report CR 14300:1 999
- 32 Final report of the Export Group on invoicing
- 33 Se www.peppol.eu
- 34 Se www.peppol.eu
- 35 www.esv.se 2009-10-23
- 36 www.e-fakturerare.nu/nyheter/nyheter/fakturering/esvsamordnarsvensktdeltagandeipeppol.5.1392f1e6124911f26a58000375.html
- 37 www.abb.com
- 38 www.peab.com
- 39 Rådets direktiv av den 13 juli 2010 om ändring av direktiv 2006/112/EG om ett gemensamt system för mervärdesskatt vad gäller regler om fakturering

Bilaga 1

Tabell 1 Metoder för e-fakturering

Typ av lösning	Kort beskrivning
E-faktura	En e-faktura kan skickas direkt från köparens fakturahanteringssystem till säljarens system där hanteringen sker elektroniskt. Mottagaren har mest att tjäna på lösningen eftersom registrering av faktura sker automatiskt. EDI fakturan kan skickas direkt mellan två aktörer eller via en tredje part en s.k. VAN operatör. ¹ Det finns olika tekniska standarder för e-fakturor. ²
Elektronisk fakturahantering (EFH)	Elektronisk fakturahantering, vilket avser den interna hanteringen av en faktura i ett elektroniskt arbetsflöde. Elektronisk fakturahantering förutsätter ett IT-stöd. EFH omfattar intern distribution av fakturor, kontering, attest och arkivering. EFH förutsätter e-fakturor eller skanning och tolkning av pappersfakturor till ett elektroniskt format. ³
Bankernas fakturalösning (enbart företag)	Banker tillhandahåller elektronisk fakturering både till privatkunder och företagskunder. Bland annat finns lösningar som bygger på att användaren själv via sin internetbank betalar e-fakturor. Den här lösningen kan även användas för mindre företag. Stora företag kan välja att skicka sina e-fakturor till sin bank i en fil som sedan hanteras och kommuniceras med köparens bank. För företag med många olika motparter har det därför krävts flera olika avtal med e-fakturförmedlare för att kunna ta emot och skicka e-fakturor. Bankerna arbetar med att knyta ihop sina e-fakturalösningar så att fakturautställare och fakturamottagare ska kunna nå varandra med bara en kontaktpunkt, oavsett vilka lösningar som är inblandade. ⁴
Självfakturering	Köparen skapar fakturan i sitt redovisningssystem i stället för säljaren. Detta går inte att använda för alla typer av fakturor utan bara när det handlar om handel med varor eller tjänster där det finns klara kontrollrutiner och avtal mellan parterna.
Faktura via mejl	En faktura skickas via mejl som en PDF. Här finns system på marknaden som kan läsa in PDF filer och hantera informationen automatiskt i andra fall får hanteringen göras manuellt efter att fakturan kommit till köparen. Den som skickar fakturan sparar här papper, kuvert och porto medan den som tar emot får göra en fortsatt manuell hantering. En PDF-faktura innebär för mottagaren en frånvaro av automatiserad fakturahantering såsom mottagning, inläsning, attestering och kontering. Det innebär att det kan försena det som troligen är viktigast för utställaren: att få betalt i tid. Dessutom innebär användningen av faktura via mejl att det blir svårare och ibland omöjligt att leva upp till de olika krav som finns på redovisning och arkivering.
Mervärdetjänster	Det finns en rad olika leverantörer på marknaden som erbjuder olika former av tjänster för att underlätta faktura hanteringen. Som exempel kan nämnas VAN företag som tar emot fakturor i sändarens format och sedan konverterar om den till mottagarens format. Fakturor kan också skickas i pappersform om mottagaren inte använder e-faktura och görs då om till en e-faktura i önskat format. Dessutom kan dessa leverantörer tillhandahålla servicen att fakturor anpassas till de regler och krav som finns i det land där mottagaren finns. Ett ytterligare exempel är en fakturaväxel som är en tjänst för överföring av elektroniska fakturor och andra dokument eller skannade fakturor i elektroniskt format mellan köpare och säljare. Säljaren använder den för förmedling av kundfakturor. Köparen använder den för förmedling av leverantörsfakturor. Andra exempel på mervärdetjänster är konvertering och arkivering.
Web EDI	Med web EDI menas att det hos sändaren finns en EDI lösning och en internetlösning hos mottagaren. Fakturan skickas som en EDI faktura från det stora företaget till en internet-baserad lösning där mottagaren kan hämta fakturan.
Fakturaportal	Med fakturaportal avses en tjänst där en leverantör till en myndighet eller företag kan registrera kundfakturor i ett webbformulär, som sedan skickas elektroniskt till myndigheten eller företaget i de format som bestämts på förhand.
Scanning av pappersfaktura	En inkommen pappersfaktura scannas till en elektronisk kopia som sen hanteras delvis manuellt delvis elektroniskt i ett fakturahanteringssystem. Från att alla data i fakturan funnits med tolkar scanningsprocessen endast ett begränsat antal värden. För att göra detta kan en scanning central användas eller stora företag kan hantera detta internt.

¹ VAN-Leverantörer är företag som erbjuder VAN-tjänster (Value Added Network), exempelvis meddelandeförmedling

² Dykert och Fredholm 2004

³ Införandestrategi för e-faktura, 2006-07-13, ESV

⁴ Information från Bankföreningen



Kommerskollegium
National Board of Trade

Box 6803, S-113 86 Stockholm, Sweden
Phone +46 8 690 48 00 Fax +46 8 30 67 59
E-mail registrator@kommers.se www.kommers.se